

THE IDEAL PICTURE OF MARRIAGE AND FAMILY IN THE OPINION OF UKRAINIAN STUDENTS

Więckiewicz B.

Pedagogical University of Cracow, Institute of Philosophy and Sociology, Poland

The presented text describes the sociological research among Ukrainian youth studying in Poland. The article describes the image of an ideal marriage and family model that Young people are supposed to create in the future. The research shows that three basic family models can be distinguished among the surveyed students. The first is a traditional relationship and a traditional family. The second model is currently the most advanced in European countries, i.e. partnership. The third model is a free relationship which the young rather do not want to formalize, and professional activity is more important to them than having a child.

Key words: ideal marriage, family model, traditional relationship, partnership, ukrainian students.

Małżeństwo i rodzina w ostatnim czasie podlega wielu przemianom. Zmiany te można zauważyć szczególnie w ostatnich dziesięcioleciach. Dzieje się tak na skutek szybkich procesów związanych z globalizacją, industrializacją i urbanizacją, ale również pod wpływ zmian kulturowych i obyczajowych. Procesy te przyspieszyły w sposób szczególny wraz rozwojem mediów. Popularyzacja i upowszechnienie środków masowego przekazu, związane były najpierw z rozwojem prasy, następnie radia i telewizji, a obecnie przekaz informacji dokonuje się na szeroka skalę poprzez Internet¹. Ten ostatni środek masowego przekazu staje się szczególnie popularny wśród młodych osób. Stanowi on dla tej kategorii wieku podstawowe źródło informacji. Młodzi spędzają wiele czasu czytając strony internetowe. Dzieje się tak na skutek tego, że jest on powszechnie dostępny a informacje które można tam przeczytać są na bieżąco uaktualniane oraz szybki przekazywane. Z tego względu ten środek przekazu wydaje się być bardzo popularny wśród młodzieży a przy tym należy założyć, że ma bardzo duży wpływ na kształtowanie systemu wartości, opinii i poglądów młodzieży na wiele ważnych dla nich dziedzin życia, w tym małżeństwa i rodziny.

Procesy globalizacji związane są między innymi z możliwością łatwiejszego przemieszczania się, poznania obyczajów i kultury innego narodu, a także stwarzają możliwość podjęcia nauki poza granicami własnego kraju. Tak jak młodzi Polacy mają możliwość podejmowania nauki na uczelniach w innych krajach, tak podobna sytuacja dotyczy młodzieży z Ukrainy. Niniejsze opracowanie jest poświęcone młodym osobom z Ukrainy studiującym w Polsce. Celem badań jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie jaki młodzi studenci z Ukrainy wyobrażają sobie idealny obraz małżeństwa i rodziny. Badania te według autora wydają się interesujące z tego względu, że dotyczą młodych osób, które dopiero planują swoją przyszłość życiową. Dodatkowo znaleźli się oni w nowym środowisku kulturowym, często odmiennym od swego rodzinnego czy lokalnego. W nowej rzeczywistości znajdują się oni poza dotychczasową kontrolą społeczną zarówno ze strony rodziny, jak ich innych grup i instytucji. Sytuacja taka może wpływać na weryfikację ich dotychczasowego systemu wartości oraz poglądów na wiele ważnych aspektów życia, w tym przyszłego obrazu małżeństwa i rodziny. Opracowanie to ma charakter empiryczny i oparte jest na badaniach socjologicznych przeprowadzonych w 2005 roku wśród studentów pierwszego roku na jednej z uczelni prywatnych. Zadano im pytanie otwarte jaki jest według nich idealny model małżeństwa i rodziny? Mieli oni w sposób swobodny odpowiedzieć pisemnie na to pytanie. Choć należy zaznaczyć, że próba badawcza nie jest reprezentatywna dla wszystkich studentów z Ukrainy, którzy studiuja w Polsce, ale może być wskazaniem do podjęcia szerszych badań w tym zakresie.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Polsce w roku akademickim 2019/2020 uczyło się 39 tys. studentów z Ukrainy, co stanowi 47,5 proc. wszystkich obcokrajowców studiujących w Polsce². Najwięcej uczy się na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, następnie na Uniwersytecie Warszawskim oraz Łódzkim. Studenci zmieniając miejsce zamieszkania są także pod wpływem nowego środowiska, nowej kultury a także obyczajów. Nowa grupa środowiskowa niewątpliwie ma wpływ na tych, którzy w nim funkcjonują, chociaż z pewnością młodzi studenci także swoje zdrowce na temat małżeństwa i rodziny czerpią z rodziny pochodzenia a także mediów.

Jaki zatem jest według nich idealny model małżeństwa i rodziny? Z badań wśród słuchaczy studiujących w Polsce wynika, że można wyróżnić trzy najbardziej charakterystyczne modele małżeństwa i rodziny, które chcieliby realizować w przyszłym własnym życiu: tradycyjny zmodyfikowany związek, małżeństwo i rodzina partnerska, oraz luźny związek.

Pierwszy z nich to **zmodyfikowany model rodziny tradycyjnej**. Tradycyjny, gdyż małżeństwo i rodzinę postrzegają jako związek kobiety i mężczyzny, którzy mają dzieci. Swoje role i zadania realizują zgodnie ze swoimi predyspozycjami, fizycznymi jak i cechami psychicznymi. Związek ten powinien być oparty na miłości, zaufaniu, wzajemnym szacunku i pomocy. Podział ról nie ma jednak charakteru jak w typowej rodzinie tradycyjnej, w której w zasadzie wszystkie zadania i prace były ściśle przypisane do poszczególnych członków rodziny ze względu na płeć i wiek. W tym przypadku mamy do czynienia z modyfikacją, która pomimo tradycyjnego postrzegania małżonków i rodziców dochodzi element wzajemnego uzupełniania się w realizacji zadań domowych. Istotnym celem małżeństwa jest zrodzenie dziecka. Urodzenie dziecka zarówno dla kobiety jak i medyczny stanowi ważny czynnik rozwoju psychospołecznego³. Rodzina jest dla nich najważniejszą grupą społeczną, w której są głębokie i szczerze uczucie. W tej wizji idealnego małżeństwa i rodziny, to rodzina jest gwarantem bezpieczeństwa, miejscem w którym dzieci poznają prawdziwą miłość rodzicielską. Rodzice powinni być przykładem w postępowaniu dla dzieci, kiedy będą już osobami dorosłymi. Obowiązki członków rodziny powinny być realizowane nie ze względu na zasadniczy podział ról ale ze względu na konkretne okoliczności i sytuację

¹ T. Góbn-Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2004, s. 13.

² *Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2019 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2020, s. 12.

³ M. Ziemska, *Zmiany w relacjach małżeńskich w cyklu życia rodziny*, w: *Rodzina współczesna*, red. M. Ziemska, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2001, s. 44-57.

zyciowe. W tym przypadku niektórzy także podkreślają rolę dziadków w rodzinie, który wciąż realizują ważną rolę, jak chociażby opieka nad wnuczkami. Pomimo tradycyjnego modelu rodziny nie ma w niej miejsca na nieuzasadniony autoritaryzm. Przykład wypowiedzi jednego ze studentów: „Niewątpliwie idealne rodziny powinny być tworzone przez ludzi, którzy początkowo naprawdę się kochają, jasno rozumieją istotę instytucji rodziny. To jest moje głębokie przekonanie, że rodzina powinna być najlepiej oparte na głębokim i szczerym uczuciu do siebie, do urodzenia i wychowania dzieci. Oznacza to, że w idealnej rodzinie koniecznie musi przeważać atmosferę miłości. Rodzina jest naturalną i jedynym warunkiem bezpieczeństwa młodszych dzieci, a staje się takim, jeśli relacje między rodzicami są oparte na zaufaniu, wzajemnym zrozumieniu i wzajemnej pomocy. Dzieci patrząc na swoich rodziców powinny uczyć się od nich. W związku z tym, kim będą, kiedy dorosną, zależy od rodzaju atmosfery w ich rodzinie. Na przykład, jeśli dzieci widzą, że ich rodzice się kochają i szanują siebie, starają się wspólnie przezwyciężyć trudności w życiu, i zaczynają odnosić się do rodziców i do siebie w ten sposób. Jeśli w rodzinie panuje kult chciwości i nieuzasadnionego autoritaryzmu, następnie dzieci kopią ich rodziców, to rosną na okrutnego bez skrępowań egoistę. Członkowie rodziny powinni szanować i wspierać się wzajemnie, aby szukać pomocy i w radości i kłopoty. W idealnej rodzinie nigdy nie podkreśla się, kto tu rządzi. Idealnie, kiedy obowiązki ról członków rodziny musi być w zależności od konkretnych okoliczności życia. Takie podejście przyczynia się do dobrobytu rodziny. W tej rodzinie wszyscy czują się komfortowo i zadowoleni wiedząc, że jest solidarność wszystkich członków” (8.M.⁴).

Z kolei jedna ze studentek podkreśla ważną rolę żony i matki w rodzinie. Zwraca jednak uwagę na trudności w realizowaniu przez nich swojej roli ze względu na dodatkowe zadania jakie realizują w pracy zawodowej. Podkreśla ona, że współcześnie dążenie do wartości materialnych zmniejsza zaangażowanie w realizowanie zadań rodzinnych⁵. Wszelkie zmiany, które dokonują się w rodzinie tradycyjnej w sposób istotny wpływają na wzorcową wizję przyszłej rodziny.

Przykład wypowiedzi studentki: „Dla mnie, idealna rodzina – to zdrowi i kochający się rodzice i szczęśliwe dzieci. Rodzice mają ogromne obowiązki i odpowiedzialność za przyszłe, dorosłe życie dziecka, który będzie przez jakiś czas członkiem społeczeństwa i także będzie tworzył własną rodzinę. A to znaczy że od zmian w rodzinie zależy przyszłość społeczeństwa we wszystkich krajach. Mogę z pewnością mówić, nie łatwo sprostać wrażliwości rodziców w życiu człowieka. Konieczność zapewnienia warunków bytowych powoduje, że myśli i zaangażowanie rodziców jest większe w pracę zawodową, niż w rodzinę. Zmęczenie matek aktywnością zawodową i obowiązkami domowymi zabiera im nie tylko czas, ale siły i cierpliwość. Powodem takiej sytuacji jest stereotypy, jaki oglądamy codziennie w telewizji i w Internecie albo nawet czujemy w nowoczesnych piosenkach. Ale to wybór rodziców – jaką będzie u nich rodzina. Należy pamiętać, że każda rodzina tworzy swój własny świat, w którym bliskie, wspólne przeżywanie radości i smutków spaja rodzinę i decyduje o jej wartości, wzbogaca uczucia, kształtuje osobiste dążenia członków rodziny bez ich wyobrażenia o sobie i innych. Mam nadzieję, że zawsze będą mężczyźni i kobiety, miłość których będzie tak silna, że zmiany w świecie nie będą mieć wpływu na nich (2.K).

Do tego modelu małżeństwa i rodziny można włączyć jeszcze tych studentów, którzy ten związek postrzegają w kategorii miłości romantycznej, czyli zawrzeć związek z wielką miłością z kimś wyjątkowym i jedynym. Przykład wypowiedzi jednego ze studentów: „Ludzie zawsze pragnęli przeżyć z kimś w szczególnej bliskiej więzi. I nadal tego pragniemy; chcemy wybrać kogoś i żeby ten ktoś wybrał nas. Chcemy dzielić się swoimi tajemnicami z kimś wyjątkowym - i oczekujemy od niego lub od niej takiego zaufania. My namiętnie życzymy sobie mieć szczególną więź z jedynym, wyjątkowym człowiekiem, by stworzyć z nim rodzinę (14, M.).

Jest to przykład idealnego małżeństwa, w którym panuje niemalże wszystko, co jest niezbędne do szczęśliwego udanego małżeństwa i stworzenia rodziny: wspólna miłość, zgoda, harmonia, zrozumienie i wsparcie.

Kojejny model rodziny, który dostrzegany jest w wypowiedziach studentów ukraińskich to **model rodziny partnerskiej**. Rodzinę i małżeństwo traktują jako związek kobiety i mężczyzny, którzy się wzajemnie uzupełniają w realizacji własnych ról. Zadania i obowiązki są w miarę równo dzielone. W modelu tym nie ma dominacji żadnej ze stron. Wszystkie osoby, wraz z dziećmi biorą udział w podejmowaniu wielu decyzji dotyczących spraw związanych z rodziną i gospodarstwem domowym. Model ten najczęściej funkcjonuje w przypadku, gdy obydwójce pracują i opieka nad dziećmi, obowiązki domowe są dzielone przez małżonków lub rodziców. Obowiązki często są negocjowane, wspólnie ustalone i dzielone. Model ten może wydawać się sprawiedliwy, jednak często w tym przypadku dochodzi do konfliktów rodzinnych. Dzieje się tak w przypadku, kiedy jedna z osób nie wywiązuje się ze swoich zadań w sposób jaki oczekuje druga osoba, a zwłaszcza gdy sytuacje te się powtarzają. Współcześnie ten typ relacji wewnątrzrodzinnej pod wpływem procesów globalizacji życia rodzinnego jest najczęściej rozpowszechniany w mediach⁶, z tego też względu staje się najbardziej akceptowanym szczególnie przez młode osoby, jako optymalny model związku. W tym przypadku charakterystyczne jest to, że dla młodych studentów ważne są zarówno dzieci, ale nie w mniejszym stopniu również praca zawodowa oraz materialny aspekt. Przykładem jest opinia jednej ze studentek: „Chciałabym mieć mocny związek ze swoim współmałżonkiem, uważam, że taki związek będzie wywierał dobry wpływ na nasze dzieci. Schemat podziału obowiązków najbardziej pasuje mi w relacjach partnerskich. Chciałabym żebyśmy z moim przyszłym małżonkiem mieli mniej więcej równą ilość rodzinnych powinności dotyczących wszystkich wspólnych kwestii, między innymi dbania o dziecko, mieszkanie, finanse. Odnośnie pytania co jest dla mnie ważniejsze - wychowanie dzieci czy rodzina - podam następujące rozważania. Uważam, że wychowanie dziecka jest jednym z najgłówniejszych obowiązków pani i pana, którzy zdecydowali się na taki odważny krok jak urodzenie dziecka. Na razie jestem przekonana, że wychowaniem dziecka powinni zajmować się obydwójce rodziców, jak matka, tak i ojciec, chociaż widzę, że bardzo często się zdarza inaczej. Mam taką opinię dlatego, że dla mnie osobiście do pewnego wieku więź moich rodziców była centralnym wzorem relacji mężczyzny i kobiety. Co do pracy uważam, że nie musimy lekceważyć powinności zawodowych, bo po pierwsze znajdujemy się w społec-

⁴ W nawiasach liczba oznacza numer osoby ankietowanej oraz płeć. Dla kobiety - M, dla mężczyzny - M.

⁵ U. Beck, A. Giddens, S. Lash, *Modernizacja refleksyjna*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2009, s. 29.

⁶ L. Kocik, *Wzory małżeństwa i rodziny. Od tradycyjnej jednorodności do współczesnych skrajności*, Wydawnictwo Wyższa Szkoła im. Frycza Modrzewskiego, Kraków 2002, s. 324.

zeństwie, a po drugie materialny aspekt życia ma swoje wymagania”(15.K).

W tym przypadku ważny jest również przykład rodziny pochodzenia. Młodzi często małżeństwo własnych rodziców i swoją rodzinę pochodzenia postrzegają jako wzór dla własnej przyszłej. Wyjątkiem mogą być zachowania patologiczne w swojej grupie pierwotnej. Wówczas to dzieci najczęściej chcą stworzyć własną rodzinę inną niż mieli w swoim domu. Poszukują nowego modelu, często eksperymentalnego, przedstawionego w mediach lub z opowiadań swoich znajomych. Nie zawsze jest on właściwy, ale na pewno inny niż ten, który mógł stanowić dla nich przeżycia traumatyczne.

Trzeci model małżeństwa i rodziny, który można wyróżnić z opinii młodych studentów na temat ich przyszłego idealnego małżeństwa i rodziny, to tzw. „luźny związek”. Chociaż nie jest to formalnie związek małżeński, ale jest postrzegany przez socjologów i pedagogów jak alternatywna forma życia. Współcześnie w wielu krajach europejskich pod wpływem procesów sekularyzacji i indywidualizacji coraz więcej osób decyduje się na życie bez ślubu. Współczesny człowiek żyjący samotnie w świecie konsumpcyjnym lub bez trwałego związku swoje pragnienia i dążenia najczęściej zawięza do samego siebie, co w znacznym stopniu utrudnia mu nawiązać trwałe więzi z drugą osobą⁷. Część z tych osób decyduje się na ślub, gdy para ma dziecko, a część z nich nawet w przypadku narodzin dziecka nie chce brać ślubu – bez względu czy to cywilny czy kościelny. Taka forma życia w związku niesformalizowanym jest dla młodych osób coraz atrakcyjniejsza. Dzieje się tak, ze względu na mniejszą wobec siebie odpowiedzialnością niż w związku formalnym. W przypadku konfliktów i nieporozumień łatwiej i szybciej można się rozstać. Taka forma życia wynika także z obniżenia się autorytetu rodziny oraz innych instytucji, w tym kościelnych. Dodatkowo coraz większe przyzwolenie społeczne na różne alternatywne związki powoduje, że młodzi układają sobie życie tak jak jest ono przede wszystkim dla nich wygodne⁸. W obecnym świecie zmniejsza się rola odpowiedzialności za innych a liczy się przede wszystkim własna satysfakcja z życia, dlatego jeżeli związek nie daje szczęścia, uległ tzw. „wypaleniu”, to bez problemu można się rozstać bez większych konsekwencji. Przykładem jest wypowiedź jednej ze studentek, która ma odmienną wizję związku i rodziny niż jej rodzice - *„Najczęściej, względny dziecka na małżeństwo formują się z przykładu modelu rodziców, ale ja nie mogę tak powiedzieć o sobie. Matka i ojciec są szczęśliwi w związku małżeńskim już 25 lat, mają dwie dorosłe córki, dobrą pracę, dobre relacje w rodzinie, ale nie biorąc pod uwagę tego wszystko, dla siebie mam inną wizję rodziny. Wierzę, że dzieci to nie dla wszystkich. Myślę, że dla tego, żeby wykształcić naprawdę zintegrowaną osobowość trzeba bardzo dużo w nią zainwestować (jak moralnie, tak i finansowo). Może jestem egoistą, ale nie chce mieć dziecka. Mogę być szczęśliwa po prostu z partnerem (10.K)*. W tym przypadku wpływ rodziny pochodzenia wydaje się nie mieć większego znaczenia w wizji własnego małżeństwa i rodziny. Pomimo, że studentka pozytywnie ocenia związek własnych rodziców i rodzinę, to chce stworzyć nowy model związku, inny oparty na odmiennym systemie wartości. Jest to przykład dominującego we współczesnym świecie modelu indywidualizacji, którego jedną z cech jest wolność w projektowaniu własnej wizji życia, często zupełnie innej od dotychczas obowiązującego w społeczeństwie.

Podsumowanie. Z badań socjologicznych przeprowadzonych wśród młodzieży ukraińskiej studiującej w Polsce wynika, że dominują trzy modele rodziny, który chcieliby stworzyć oni w przyszłości. Najczęściej wybierany jest ten oparty na małżeństwie i rodzinie partnerskiej i egalitarnej, w której nie ma wyraźnego podziału na rolę i zadania ze względu na płeć. Chcieliby oni stworzyć rodzinę, w której obydwójce są zaangażowani w podobnym stopniu sprawy rodzinne, jak praca zawodowa czy opieka nad dziećmi. W tym przypadku chociaż rodzina jest ważna, to w podobnym stopniu istotna jest realizacja siebie w pracy zawodowej, z tego względu ważny jest podział zadań domowych do wykonania.

W następnej kolejności młodzi studenci wybierają model rodziny bliższy dotychczasowemu tradycyjnemu. Charakteryzuje się on wspólnotą, w której ważnym czynnikiem jest miłość, bezpieczeństwo, zaufanie, ale także istotne jest dla wielu realizowanie wartości chrześcijańskich. Dla nich rodzina, to przede wszystkim miejsce wspólnego spędzania czasu, zabawy, wspólnych wyjazdów i wakacji, a także umiejętność rozwiązywania konfliktów. Według tych studentów taka forma relacji zbliża do siebie tak małżonków jak i pozostałych członków rodziny.

Młodzież z Ukrainy studiująca w Polsce najrzadziej wybiera trzecią formę przyszłego życia, czyli w tzw. luźnego związku. Stanowi on swego rodzaju alternatywę dla małżeństwa, jako związku trwałego na całe życie. Wynika to stąd, że związek taki oferuje wyższy poziom wolności niż małżeństwo. Poza tym może on stanowić pewien okres pozwalający na lepsze wzajemne poznanie się bez większych zobowiązań i zależności. W tym przypadku dla młodych zazwyczaj, najważniejsza jest kariera zawodowa i samorealizacja poza małżeństwem i rodziną. Osoby, które najpierw żyją w związku nieformalnym, nawet jeśli później zdecydują się go zalegalizować to istnieje prawdopodobieństwo, że będą mniej do niego przywiązani niż pary wyznające tradycyjne wartości i postawy w stosunku do małżeństwa i rodziny⁹. Na luźne związku decydują się osoby, które chcą wchodzić w relacje niekoniecznie zgodnie z przyjętymi zwyczajami w danym społeczeństwie, ale z własnymi wyobrażeniami i pragnieniami. Z pewnością postawa taka związana jest z coraz powszechniejszym procesem indywidualizacji oraz potrzebą wolności w podejmowaniu decyzji dotyczących życia jednostkowego. Część z nich ma podejście antyprokreacyjne, charakterystyczne dla osób dla których najważniejsza jest przede wszystkim praca zawodowa¹⁰. Taka postawa młodych osób jest coraz częściej charakterystyczna w wielu krajach europejskich.

Literatura

1. Adamski F., Modele małżeństwa i rodziny kultura masowa, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1970.
2. Adamski F., Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002.
3. Beck U., Giddens A., Lash A., Modernizacja refleksyjna, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2009.
4. Bokszański Z., Indywidualizm a zmiana społeczna, Wydawnictwo PWN, Warszawa.

⁷ L. Dyczewski, *Wyobrażenia młodzieży o małżeństwie i rodzinie. Pomędzy tradycją a nowoczesnością*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, s. 18.

⁸ L. Dyczewski, *Więź między pokoleniami w rodzinie*, Wydawnictwo Naukowe KUL, Lublin 2002, s. 47.

⁹ A. Kwak, *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i ko habitacja*, Wydawnictwo Akademickie „Zak”, Warszawa 2005, s. 113.

¹⁰ K. Slany, *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*, Wydawnictwo NOMOS, Kraków 2006, s. 110.

5. Dyczewski L., Wyobrażenia młodzieży o małżeństwie i rodzinie. Pomędzy tradycją a nowoczesnością, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009.
6. Dyczewski L., Więź między pokoleniami w rodzinie, Wydawnictwo Naukowe KUL, Lublin 2002
7. Gohn-Klas T., Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internatu, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2004.
8. Kocik L., Wzory małżeństwa i rodziny. Od tradycyjnej jednorodności do współczesnych skrajności, Wydawnictwo Wyższa Szkoła im. Frycza Modrzewskiego, Kraków 2002.
9. Kwak A., Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i ko habitacja, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2005.
10. Łuszczek K., Nowoczesna telewizja czyli bliskie spotkania z kulturą masową, Wydawnictwo Maternus MEDIA, Tychy 2004.
11. Mariański J., Sekularyzacja i desekularyzacja. Nowa duchowość, Wydawnictwo NOMOS, Kraków 2013.
12. Słany K., Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie, Wydawnictwo NOMOS, Kraków 2006.
13. Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2019 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2020.
14. Tyszka z., Socjologia rodziny, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1976.
15. Więckiewicz B., Znaczenie dziecka w rodzinie w opinii studentów dziennikarstwa uczelni warszawskich, w: Współczesna rodzina w dobie przemian społeczno-kulturowych, Red. Więckiewicz B., Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 11-38.
16. Ziemska M., Zmiany w relacjach małżeńskich w cyklu życia rodziny, w: Rodzina współczesna, red. M. Ziemska, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2001.

ЗНАЧИМІСТЬ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Владимирова В.І.

Українська медична стоматологічна академія

Розглянуто теоретичну сутність культурологічного підходу до викладання іноземної мови за професійним спрямуванням як формування міжкультурної комунікації.

Ключові слова: іноземна мова за професійним спрямуванням, культурологічний аспект, міжкультурна комунікація, комунікативні завдання.

The article considers the theoretical essence of the culturological approach in teaching a foreign language in a professional direction as the formation of intercultural communication.

Key words: foreign language for professional purposes, culturological aspect, intercultural communication, communicative tasks.

Іноземна мова за професійним спрямуванням – предмет світоглядний, покликаний забезпечувати єдність і взаємодію мови, культури й особистості в процесі її навчання й розвитку.

Предмет дослідження – культурологічний підхід до викладання й вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

Мета – розглянути теоретичну сутність культурологічного підходу до викладання дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» і формування міжкультурної комунікації.

Виникнення в кінці ХХ ст. на стику мовознавства і культурології міждисциплінарної науки лінгвокультурології викликало бурхливий інтерес до неї з боку лінгвістів. Уже на початку наступного століття формуються лінгвокультурологічні школи (наприклад, під керівництвом Н.Д. Арутюнова, В.В. Воробйова, В.І. Карасика, В.В. Красних, Ю.С. Степанова, В.Н. Телія та ін.), складається певний понятійно-термінологічний апарат цього лінгвістичного напрямку з урахуванням різних наукових концепцій і методик лінгвокультурологічного аналізу. Вона виникла на «перетині» ряду суміжних наук (культурології, лінгвокраїнознавства, етнолінгвістики, соціолінгвістики) і має свою специфіку, свій аспект вивчення проблеми «мова і культура». Вивчення культури іншої країни руйнує комунікативні бар'єри, дозволяє толерантно ставитися до інакомислення, вірувань і поведінки її представників, а також краще й легше пізнавати особливості мови носія.

Головне завдання міжкультурної комунікації – адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що належать до різних національних культур» [1: 26] – виявляється провідним і для лінгвокультурології, оскільки ціннісні розбіжності культур знаходять безпосереднє вираження в системах ціннісних орієнтаціях їхніх представників. Зусилля сучасних дослідників спрямовані на вивчення механізмів мовної концептуалізації й категоризації світу. Різні фрагменти національних мовних картин світу специфічні й знаходять своє відображення в концептах культури. Без знання концептів національної культури неможливо здійснити повноцінну комунікацію. Облік взаємодії мови й культури дозволив дослідникам виділити так звані «ключові концепти» національних культур, за якими стоять найважливіші поняття національної свідомості.

У встановленні зв'язків лінгвокультурології слід звернути увагу на її взаємодію з етнопсихолінгвістикою, яка як наслідок має вагомий вплив на процес вивчення іноземної мови й на лінгвокультурологічний підхід зокрема. Етнопсихолінгвістика – новий «напрямок, який розглядає мовну діяльність в переломленні національно-культурної специфіки і з урахуванням національно-культурної складової дискурсу» [8: 10]. Обидві науки мають нерозривний зв'язок, доповнюють і збагачують одна одну. І якщо для етнопсихолінгвістики головними є мовна діяльність, мовна свідомість і спілкування, то для лінгвокультурології – закріпленість культури в мові й відображення її в дискурсі.

Концептуальний зміст терміна «лінгвокультурологія» в аналізованих дефініціях базується в основному на «проблемі опису культури і мови в процесі їх функціонування» [5: 37]. Однак не можна не погодитися з думкою В. В. Воробйова про те, що цим терміном іменується ширше поняття, яке «передбачає включення і емпіричних досліджень цих явищ» (там же).